

AIZSARGU UN AIZSARDŽU DZĪVE

P. Kalniņš,
9. M. a. p. kult. noz. vadītājs

Madonas aizsargu nams

Madonas aizsargu nams no dienvidu-āustrumu puses.

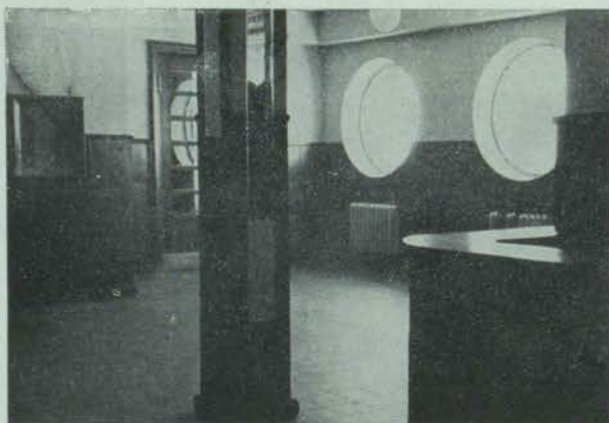
Pati Madona, izņemot Jaunlatgali, ir jaunākā pilsēta Latvijā. Pusmūža ļaudis ļoti labi atceras, ka pirms Pļaviņu-Valkas šaursliežu dzelzceļa būves šī vietā vienīgā ēka, bija t. s. «Leivēru krogs», drusciņ atstātāk no viņa, kalnā, atradās Cesvainei piederošā Biržu muiža. Tur, kur tagad nami, dārzi un ielas, bija vai nu tīrumi vai paeģļiem noaugušas, sausas, oļainas ganības. Apkārtnes sabiedriskā dzīve toreiz koncentrējās Lazdonas Bezmakšas bibliotēkas biedrībā, kas bija iekārtojusi telpas agrākajā baznīcas krogā.

Kad 1902. gadā uzbūvēja dzelzceļu un staciju, tad sāka rasties arī pirmie nami. Pateicoties tam, ka šī vieta atrodas sešu ceļu krustojumā, Madona ātri uzplauka. Uz šejieni pārcēla amata personu un iestāžu novietnes, — miertiesu, izmeklēšanas tiesnesi, cietumu, pastu, te apmetās uz dzīvi advokāti, ārsti, ierīkoja aptieku, radās veikali, nodibināja sieviešu ģimnaziju un zēnu proreālskolu. Pamazām jaunā nometne izvērtās par plašākās apkārtnes administratīvo, saimniecisko un garīgo centru.

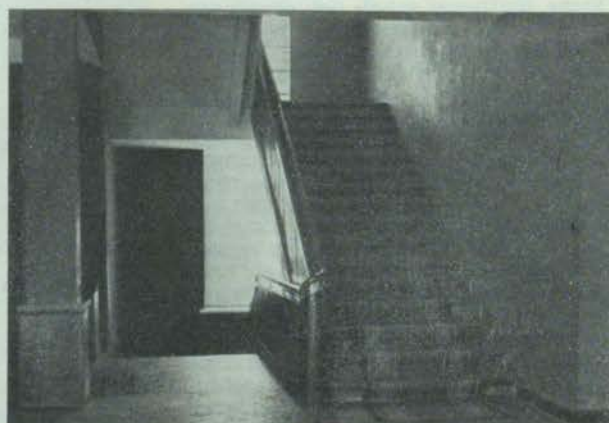
Pasaules kara laikā Madonas namu un iedzīvotāju skaits vēl vairāk palielinājās. Bija jau nodibinājusies Biržu izglītības biedrība, kas uzturēja abas vidusskolas un beidzot ieguva savā īpašumā t. s. «baraku», kas kara laikā bij celta ievainoto kareivju novietošanai. Mazliet pārkārtojot telpas, iebūvējot skatuvi, viņa ilgus gadus notika visi Madonas sarīkojumi. Bet laika zobs viegli celto baraku sāka graužt un pašas telpas bij nemājīgas, tumšas, ziemā aukstas, bez mazākās akustikas. Latvijas valstij nodibinoties, Biržu izglītības biedrība, savu vēsturisko misiju izpildījusi, sāka nīkuļot, un viņai nebija spēkam sākt jaunu ēku. Kad Madonas miestu pārvērtā par pilsētu, arī tai tāds pasākums nebija veicams, vēl jo vairāk tāpēc, ka bij jāceļ ģimnazijas ēka un jāsakrāj līdzekļi pamatskolas būvei.

Jau pašā Latvijas valsts sākumā tika nodibināta aizsargu organizācija, kura soli pa solim auga plašumā un dziļumā, līdz beidzot pārklāja visu Latviju. Aizsargu nodaļas pagastos, bez tiešā uzdevuma, sāka arī svētīgo kultūras darbu, sarīkojot teātrus, koncertus, kursus, priekšlasījumus. Dzīve rādīja, ka nodaļām no šiem sarīkojumiem, atskaitot izdevumus un tekošās vajadzības, dažreiz palika pāri ievērojamas summas.

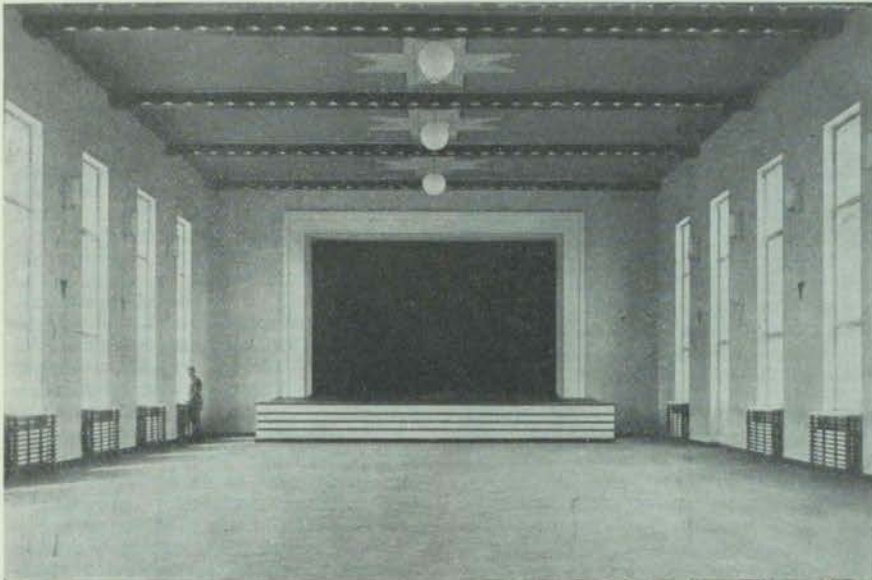
Tādā kārtā, sāpīgi sajūtot piemērotā nama trūkumu Madonā, radās doma, ka šo darbu var uzņemties vienīgi plašā apr. aizsargu saime, protams, ņemot talkā visām organizācijām un iedzīvotājiem. Pirmo reizi 9. M. a. p. aizsargu saimē sava nama celšanu pārņēma 1932. g. 5. maijā. Sāka dažādos ceļos vākt līdzekļus, līdz nama bū-

Garderobes telpa.

Kāpu telpa.

Lielā zāle.

vi sāka 1934. g. pavasarī. Namu iesvētīja 1935. g. 26. oktobrī un viņa būve kopsummā izmaksāja Ls 159.284,12.

Tagad katrs iebrucējs Madonā gluži nevilus aiznes līdzī iespaidus par aizsargu nama ārējo, savdabīgi glišo izskatu. Ar vienu galu, ziemeļu, masīvā celtnē it kā ierakusies oļainā piekalnē, dziļas gravas krastā. Apakšējās telpās ierīkota vingrojamā zāle un garderobe, ar blakus atrodošos šautuvi, kuŗa gan vēl nav pabeigta. No garderobes trepes ved uz zāles priekštelpu. Pati zāle ir priekšmazpilsētu un lauku apstākļiem plaša, ērta, ar ļoti labu akustiku. Skatuve, kuŗa arī vēl nav galīgi izbūvēta, darināta tā, lai attaisnotu visas iespējamās prasības — ar orķestra padziļinājumu un apakštelpu zem skatuves. Aktieriem un citiem sarīkojumu dalībniekiem ierīkota speciāla ģērbtuve, tāpat izbūvētas aktieru istabas. Zāles stils ieturēts latviskā gaumē, zilā pamattonī. Ir arī plašs balkons, ar vairāk par 120 sēdu vietām. Neskatoties uz dārgo izmaksu, zālē ielikta (ozola) parketa grīda. Abās pusēs lielle logi lej telpā pārpilnam saules gaismas. Zāles priekštelpu (fojē) otrā pusē atrodas ļoti īpatnā, latviskā stilā darināta sēžu zāle, kuŗā parasti notiek šaurāka apjoma sanāksmes. Blakus sēžu zālei bibliotēkas istaba, tāpat īpatnā stilā veidota. Siena starp abām telpām izņemama un tādā kārtā pārvēršama par «mazo zāli». Bez tam vēl pieminama reprezentācijas istaba, ievērojamu viesu uzņemšanai.

Lielajā istabā un citās telpās krēsli un galdi veidoti latviskā gaumē un darināti no ozola un oša koka. Fojē un divas pēdējās istabas grezno latviešu mākslinieku darbi. Bibliotēka atrodas kārtības stadijā un patlaban viņā skaitās 350 atsevišķu sējumu. Šinīs pašās telpās ir lasāmgalds, bagātīgi apgādāts ar visiem periodiskiem izdevumiem.

Pieminams, ka namā bez tam atro-

das kluba un viesnīcas telpas. Viesnīcas telpas iekārtotas piemēroti laika prasībām, kas apmeklētājiem dod ērtu un patīkamu atpūtu. Tā kā aizsargu namā ir centrālā apkure un ūdens vads, tad pie vingrošanas zāles iekārtotas dušas telpas un viesnīcā vanna un mazgājamās telpas ar siltu un aukstu ūdeni.

Tomēr krāšpains nams neattaisnots, ja viņš nekopotu ap sevi un sevi Madonas un apriņķa garīgo, kultūralo dzīvi. Sevišķi ziemas periodā viņa telpās katru vakaru noris intensīvs garīgs darbs. Štāba aktieru saime gatavo lugas, koris mācās dziesmas, sporta pulciņš aizņem savas telpas, bibliotēkās sēž lasītāji un šachisti, tiek noturēti kursi, gan sanitārie, gā-

zu, mājturības, te uz kārtējām apspriedēm pulcējas aizsargi un aizsardzes, notiek sabiedrisko darbinieku sanāksmes, notur aizsargu komandieru apspriedes, apmetas slēpotāji un citi sportisti, notiek koŗu kopmēģinājumi un katru trešdienas vakaru lielajā zālē referātu vakari. Pēdējie ņogad noturēti pavisam 8, ar 200 klausītājiem caurmērā katrā. Referātus kuplina tuvākās un tālākās apkārtnes koŗi. Katrī valsts svētki, kultūras darbinieku sumināšana vai atcere arī notiek aizsargu namā. Ir tādas reizes, ka pat darbdiēnas vakaros plašās telpas šķiet par mazām. Sestdienas un svētdienas vakaros notiek teātra izrādes vai koncerti. Bez tam divreiz nedēļā lielajā zālē notiek kino izrādes. Viena gada laikā Aizsargu namā pulcējušies Madonas pilsētas, tuvākās un tālākās apkārtnes iedzīvotāji kopskaitā 13500 personas 49 dažādos gadījumos.

No tā redzams, ka nama vajadzība ir bijusi liela un nepieciešama. Un ņemot vērā visu to intensīvo darbu, kas norit šinīs telpās, droši varēsim sacīt, ka viņš savu uzdevumu pilda un godam sevi attaisno.

Kā liels trūkums sajūtams vēl tas, ka nav saimniecības ēkas, kuŗu gan pulka vadība sākusī celt.

Nenosaucot vārdā visus iepriekšējos izcilos līdzekļu dāvinātājus, godam jāpiemin Madonas pilsētas valde, kas dāvināja flīģeli Ls 2.500,— vērtībā. Pie nama celšanas (arch. Vitanda mets) īpaši nopelni pulka komandierim J. Krīgenam, kam šis darbs ir bijis sirdslieta. Netiešā kārtā gandrīz vai ikviens apriņķa iedzīvotājs ir ziedojis savu artavu, vismaz tādā veidā, ka apmeklējis pagastu aizsargu nodaļu sarīkojumus.

Madonieši jau namu iesaukuši par «gaišo pili», un tādš viņš tiešām ir. Viņš vieno ap sevi intelliģenci un izstaro latvisko garu uz tuvāko un tālāko apkārtni.

Latviskā gaumē iekārtotā reprezentācijas istaba.